

Berliene får beroligende slik at Mette kan få utført jobben sikkert og komme godt til bak i munnen - uten at hesten opplever det som en stor stressfaktor.

Dette bør du vite om

tannrasp

Mette Hansson (49) er medlem av Hestepraktiserende veterinærers forening (HVF), som er en særforening under Den Norske Veterinærforening. Hun er også leder for Norsk Vamblood.

Bakgrunn med hest: Er hesteveterinær med egen praksis. Har holdt på med hest siden barndommen og har to dressurhester.

TEKST OG FOTO: **MINA WALLEN SIMENSEN**

Munnhuleundersøkelse og tannbehandling er en viktig del av hestens stell. Hvorfor, hvordan og hvor ofte bør det gjøres?

Hesteveterinær Mette Hansson har raspet tusenvis av hestetenner. Her er hennes beste råd for tannstellet på hesten din.

Hvor mange tenner har hesten?

Av blivende tenner er det 6 jeksler på hver side samt 6 fortenner i overkjeve og underkjeve, som gir 24 jeksler og 12 fortenner - totalt 36. Hesten kan i tillegg ha en ulvetann foran jekslerrekken, og hingster/vallaker kan ha såkalt hingstetenner i mellomrommet fra ytterste fortann til første jeksler. Hingstetenner kan også forekomme hos hopper.

Hvorfor er det viktig å få raspet tennene?

Munnhuleundersøkelse og tannbehandling er viktig for å oppdage

tannskader, ulike sår og betennelser, samt for korrigerende av tannspisser og bittproblemer. Hesten har tyggebevegelser i en spesiell, nærmest sirkulær rytme, som gjør at det dannes tannspisser langs med ytterkanten av tannrekken i underkjeve og langs indre kant av tannrekken i overkjeven. Tannspisser kan dermed gi sår, særlig i slimhinnen på innsiden av kinnet i overkjeven og irritasjon mot tungen i underkjeven. Tannspisser kan derfor plage hesten både under tyggebevegelsen ved inntak av mat og ved trening relatert til bitt-ubehag, men også fordi hestens posisjonering av hodet i ulike stillinger forutsetter at tenner i over- og underkjeve kan bevege seg fritt i forhold til hverandre. Så fravær av bitt i munnen løser ikke nødvendigvis problemet. Selv om bittet

ikke har kontakt med tennene, kan likevel sår og ubehag i munnen forsterkes ved bruk av bittet som ligger på tungen og ved stramming av neserem som trykker kinnet inn mot tannrekken.

Hvor ofte bør man sørge for tannrasp?

Det er temmelig individuelt – for mange hester er det tilstrekkelig med tannbehandling 1-2 ganger i året, mens det for andre kan være et langt hyppigere behov. Det er mange faktorer som spiller inn og påvirker tyggeprosessen og dermed slitasjen på tyggeflaten. Blant annet kan ulike fôrtyper gi stor forskjell i antall tyggebevegelser pr minutt hos hesten - som igjen påvirker forholdene i munnen. Samtidig er hester som oss mennesker ulike når det gjelder hvordan de reagerer på ubehag og smerte. Noen hester er svært følsomme og kan dermed vise tydelig ubehag fra munnen og uvillighet i trening eller spising selv med moderate tannspisser. Uansett skal man huske på at hester generelt er svært sensitive individer og munnen et følsomt område, som er en forutsetning for at vi skal kunne ri på dem. Derfor bør alle hesteeiere ha fokus på munnrelaterte problemer i det daglige arbeidet - og særlig hvis hesten endrer seg i treningen.

Er det nødvendig å gi hesten beroligende for å få gjort jobben ordentlig?

Det kommer igjen an på hesten og selvfølgelig hva som skal gjøres. En del hester aksepterer helt fint at det arbeides i munnen uten reaksjoner, men i mange tilfeller er det nødvendig med sedasjon for å få utført jobben skikkelig. Det viktigste er at det er tilstrekkelig arbeidsro slik at man kan komme godt til i munnen og arbeide sikkert, samt at hesten ikke opplever det som en stor stressfaktor.

Hva er best: Å få tennene manuelt raspet eller med maskin?

Enten tannbehandlingen skal utføres manuelt eller ved bruk av elektriske instrumenter, krever det kyndighet og kjennskap til anatomien. Bruk av elektrisk fres er til god hjelp ved korrigerende av spesielle problemer og bittfeil. Samtidig vil en fres kunne gi større skader i munnen enn manuelt utstyr og det krever stor aktsomhet slik at man ikke tar for mye av

tyggeflaten eller forårsaker varmegang i tannen. Opprinnelig lengde på kinntenner er 6-8 cm, litt avhengig av rase og hvilken tann det er. Under normale forhold «vokser» tannen ca 2-3 mm pr år for å kompensere for den årlige slitasjen. Det vil si at tannen gradvis støtes ut av kjeven og restlengden av tannen som står igjen i kjevebenet blir tilsvarende kortere. Dersom det under tannbehandlingen tas for mye av selve tyggeflaten kan hesten få et problem både på kort og lang sikt. I det daglige er hesten avhengig av en ruglete tyggeflate for å kunne ha normal bearbeiding av fôret og dermed en god fordøyelse, mens det på lang sikt kan bli

Tannrasp krever stor kyndighet og kjennskap til anatomien. Her blir tennene raspet manuelt.

livsbegrensende for hesten. For eldre hester er det ofte tannhelsen som blir den avgjørende faktoren. Blir tannroten for kort og det ikke er igjen funksjonell tyggeflate får hesten problem med næringsinntaket. En tann på 75 mm vil under normale forhold være slitt ned etter 30 -35 år. Dersom det tas 1 mm for mye av tyggeflaten 1-2 ganger i året i 10 år utgjør det 1-2 cm på tannens lengde, noe som kan få konsekvenser for en gammel hest.

Slurves det med tannpleien i norske staller?

Jeg har inntrykk av at de fleste har fokus på at hesten trenger jevnlig tannkontroll og har gode rutiner på det. Likevel er det en del hester som er glemt eller neglisjert. Hester som ikke er i trening eller blir brukt har også et behov. Det er også noen misforståelser rundt behovet hos hester som holdes under mer naturlige forhold, der enkelte tror at tannbehandling ikke er

nødvendig under slike forhold eller hvis man unngår bruk av bitt. Det er viktig å forstå at hester som lever under norske forhold uansett tilpasninger, ikke kan sammenlignes med hester som lever i vill tilstand enten det gjelder tannbehandling, hovpleie eller fôring. Og man skal ikke glemme at det er mange villhester som også har tannproblemer og plages med det. Den store forskjellen er at de ikke skal brukes – og det er «survival of the fittest» som gjelder. Dersom du har plager som gjør at du ikke får i deg tilstrekkelig mat eller kan rømme fra dine fiender, da dør du! Jevnlig tannbehandling er en billig og god investering for både hesten og deg som rytter.

Hva skjer hvis tennene ikke raspes?

Dersom hesten ikke får tilstrekkelig oppfølging med tannbehandling vil det resultere i tannspisser og de problemene som tidligere er omtalt. Hvis slike problemer vedvarer vil det kunne gi kroniske sår, betennelser i både munnen og kjeveledd med store tyggeproblemer og dermed nedsatt fordøyelse, vekttap og generell utrivelighet. Hesten kan også endre humør og adferd. Både mekaniske tannproblemer og smerter i munnen vil i tillegg gå utover hestens treningsvilje og evne til å prestere det vi ønsker. Når hesten endrer hodeholdning er underkjeven og overkjeven avhengig av å kunne gli i forhold til hverandre. Dersom dette forhindres fordi bevegelsen blokkeres av en tann som står opp og «stopper», vil hesten ikke være i stand til å bevege hodet naturlig – noe som kan gi ridemessige problemer.

Er det andre ting vi som hesteeiere bør tenke på i forhold til hestens tenner?

Jeg vil anbefale å undersøke munnen på unghesten før det settes bitt i munnen på den. Sjekk tenner dersom det er oppstått adferdsendringer eller problemer med trening og ridning – mange problemer kan være tannrelatert selv om hesten ikke har åpenbare symptomer fra munnen. Ridemessige problemer har ofte en enkel årsak som det er lett å gjøre noe med, men dersom man venter for lenge kan problemet etablere seg og vedvare selv etter at årsaken er korrigeret. Vær nøye med tilpasning av bitt og renhold av utstyr som skal brukes i munn og på hodet. Overlat munnundersøkelse til personell med faglig kompetanse – tannbehandling er veterinært arbeid!